

Džefri Eugenidas

Midseks
Nešto između

Prevela s engleskog
Aleksandra Čabraja

Mono i Manjana
2008.

*Jami, čija je genetska struktura
potpuno drugačija*

SADRŽAJ

KNJIGA PRVA

SREBRNA KAŠIČICA	11
PROVODADŽISANJE	27
NEPRISTOJNA PONUDA	49
PUT SVILE	71

KNJIGA DRUGA

KAZAN ZA ASIMILACIJU HENRIJA FORDA	87
MINOTAURI	115
BRAK NA LEDU	135
SMICALICE	157
SERENADA NA KLARINETU	173
VESTI IZ SVETA	191
EX OVO OMNIA	207

KNJIGA TREĆA

PORODIČNI FILMOVI	223
OPA	241
MIDLSEKS	261
MEDITERANSKA KUHINJA	281
VUČICA	301
LIRSKA DEPILACIJA	319
MRAČNI PREDMET	331
ZALJUBLJENI TIRESIJA	353
KRV I MESO	373
PUŠKA NA ZIDU	389

KNJIGA ČETVRTA

PROROČKA VULVA	411
TRAŽEĆI SEBE U VEBSTEROVOM REČNIKU	435
IDI NA ZAPAD, MOMČE	451
POLNA DISFORIJA* U SAN FRANCISKU	471
HERMAFRODIT	491
VAZDUŠNI JASTUK	511
POSLEDNJA STANICA	527

KNJIGA PRVA

SREBRNA KAŠIČICA

Rođen sam dva puta: prvo kao devojčica, jednog izuzetno vedrog dana u Detroitu 1960; a zatim ponovo, kao dečak tinejdžer, u jednoj bolnici kraj Petoskija, u Mičigenu, avgusta 1974. Bolje upućeni čitaoci možda su me već videli u studiji doktora Pitera Lusa „Polni identitet kod pseudohermafrodita sa sindromom 5-alfa-reduktaze“ objavljenoj u *Žurnalu pedijatrijske endokrinologije* 1975. Možda ste čak videli i moju fotografiju u šesnaestom poglavlju sada već prilično zastarele knjige *Genetika i nasleđe*. To sam ja, na strani 578, stojim nag pored visinometra, sa crnim pravougaonikom preko očiju.

U mojoj krštenici piše da se zovem Kaliopa Helena Stefanides. U mojoj najnovijoj vozačkoj dozvoli (izdatoj u Saveznoj Republici Nemačkoj), moje ime glasi, jednostavno, Kal. Bio sam golman u hokeju na travi, dugogodišnji član Fondacije za zaštitu lamantina, povremeni posetilac Grčke pravoslavne crkve, a veći deo svog radnog veka proveo sam u američkoj državnoj službi. Poput Tiresije, bio sam najpre jedno, a zatim drugo. Drugovi u školi su me ismevali, doktori ispitivali, specijalisti pipkali, analizirao *March of Dimes*¹. Jedna crvenokosa devojka iz Gros pointa zaljubila se u mene, ne znajući šta sam. (Sviđao sam se i njenom bratu.) Jednom sam prošao kroz gradske nemire vozeći bicikl iza tenka; legenda sam postao u bazenu; izlazio sam iz svoga tela ulazeći u druga – i sve to pre svoje šesnaeste godine.

Ali sada, u četrdeset i prvoj, osećam da se ponovo rađam. Posle više decenija, ponovo se sećam umrlih prababa i pradedova, davno izgubljenih rođaka, nepoznatih srodnika ili, u slučaju ukrštenih porodica, kao što je moja, svih njih zajedno. I zato, pre nego što bude kasno, želim sve da zabeležim: putovanje ovog gena kroz

¹ *March of Dimes*, zdravstvena organizacija koju je osnovao Frenklin Ruzvelt 1938. (Prim. prev.)

vreme. Pevajte sada, o muze, o recesivnoj mutaciji mog petog hromozoma! Pevajte kako je, pre dva i pô veka, procvao na padinama Olimpa, gde padaju zrele masline i čuje se blejanje koza. Pevajte kako je putovao kroz devet generacija, neprimetno se taložeci u zatrovanom basenu porodice Stefanides. I pevajte kako je sudbina, masakrirajući, ponovo pokrenula ovaj gen; kako je poput semenke preleteo okean, stigavši čak do Amerike, gde je plivao kroz industrijske kiše sve dok nije pao na plodno tlo materice moje majke, negde na srednjem zapadu.

Oprostite ako ponekad zvučim pomalo homerovski. I to nosim u genima.

Tri meseca pre mog rođenja, posle jednog od naših opširnih nedeljnih ručkova, moja baka Dezdemona Stefanides naredila je mom bratu da joj donese njenu kutiju za svilene bube. Jedanaesto Poglavlje upravo je krenuo u kuhinju po još jednu porciju sutlijaša, kada mu je ona preprečila put. U pedeset sedmoj godini, niska i zdepasta, kose pokrivenne mrežicom, moja baka bila je stvorena za to da ljudima stane na put. Iza nje u kuhinji skupila se povećá grupa žena koje su se došaptavale i smejale. Jedanaesto Poglavlje se radoznalo nagnuo da vidi šta se to dešava, ali Dezdemona se sagne i čvrsto ga uštine za obraz. Skrenuvši tako njegovu pažnju, ona rukama opisa kvadrat u vazduhu i pokaza ka gornjem spratu. Zatim svojom nezgrapnom veštačkom vilicom izgovori: „Idi, poslušaj *yiú yiu*,² lutko *mou*.³“

Jedanaesto Poglavlje znao je šta treba da radi. Potrčao je hodnikom ka dnevnoj sobi. Grabeći rukama i nogama, pojurio je uz stepenice koje su vodile na sprat. Protrčao je pored vrata spavaćih soba u hodniku na spratu. Na kraju hodnika nalazila su se jedna gotovo nevidljiva vrata, prelepljena tapetama, kao ulaz u neki tajni prolaz. Jedanaesto Poglavlje glavom pritisne kvaku i gurne je svom snagom. Iza ovih vrata nalazio se još jedan niz stepenica. Nekoliko dugih trenutaka moj brat je oklevajući zurio u tamu pre nego što je, veoma polako, počeo da se penje ka tavanu na kojem su živeli moji baba i deda.

² Gr. – baka. (Prim. prev.)

³ Gr. – moj, odnosno moja ili moje. (Prim. prev.)

U patikama, tiho je prošao ispod dvanaest kaveza za ptice postavljeneh vlažnim novinama koji su visili s krovnih greda. Hrabro je uronio u vazduh natopljen kiselkastim mirisom papagaja i osobenim babinim i dedinim mirisom, mešavinom naftalina i hašiša. Pažljivo je prošao pored njihovog stola zatrpanog knjigama i dedinim pločama s rebetikom.⁴ Konačno, udarivši u kožni otoman i kružni mesingani stočić za kafu, stigao je do njihovog kreveta i ispod njega pronašao kutiju za svilene bube.

Kutija od rezbarenog maslinovog drveta, nešto veća od kutije za cipele, imala je metalni poklopac s rupicama i slikom nekog neprepoznatljivog sveca. Lice ovoga sveca bilo je sasvim izbledelo, ali su podignuti prsti njegove desne ruke blagosiljali jedno nisko, ljubičasto, neverovatno oholo dudovo stablo. Pošto je neko vreme posmatrao ovu živopisnu biljku, Jedanaesto Poglavlje izvuče kutiju ispod kreveta i otvori je. U njoj su bile dve svadbene krune od kanapa i, uvijene poput zmije, dve dugačke pletenice uvezane prastarom crnom trakom. On kažiprstom dotače jednu pletenicu. Tada jedan papagaj graknu, na šta moj brat preplašeno skoči, zatvori kutiju, gurne je pod mišku i pođe niz stepenice da je odnese Dezdemoni.

Ona je još uvek čekala na vratima. Uzevši mu kutiju iz ruku ona se vrati u kuhinju. Jedanaesto Poglavlje zaviri u prostoriju u kojoj su sada sve žene ćutale. One se skloniše da propuste Dezdemonu. Tu se, na linoleumu, nalazila moja majka. Tesi Stefanides sedela je u kuhinjskoj stolici s naslonom pod teretom svog ogromnog, zategnutog stomaka. Lice joj je bilo rumeno i vrelo, izgledala je bespomoćno, ali srećno. Dezdemona spusti kutiju za svilene bube na kuhinjski sto i podigne poklopac. Zatim zavuče ruku ispod kruna i pletenica i izvadi nešto što Jedanaesto Poglavlje nije video: srebrnu kašičicu. Iskoračivši, ona zaljulja kašičicu nad majčnim nadutim stomakom. A samim tim, i nada mnom.

Sve do tada, Dezdemonina reputacija bila je savršena: dvadeset i tri tačna pogotka. Znala je da će Tesi biti Tesi. Predvidela je pol moga brata i beba svih svojih prijateljica iz crkve. Jedina deca čiji pol nije pogađala bila su njena, budući da se smatralo nepoželjnim da žena otkriva tajne sopstvene utrobe. Majčinu je, međutim, neu-

⁴ Rebetika - vrsta grčke nacionalne muzike s mnogo orijentalnih elemenata, nastala u području oko Smirne pre jednog veka i prenetu u Grčku posle 1922. godine. (Prim. prev.)

strašivo proučavala. Nakon kratkog oklevanja, kašičica se zaljulja od severa ka jugu, što je značilo da ću biti dečak.

Sedeći u stolici raširenih nogu, majka je pokušala da se osmehne. Nije želela dečaka. Već je imala jednog. Zapravo, bila je tako sigurna da ću biti devojčica da mi je već odabrala i ime: Kaliopa. Ali kada je moja baka na grčkom uzviknula: „Dečak!“, njena reč se pronela kuhinjom kroz hodnik, sve do dnevne sobe u kojoj su muškarcu raspravljali o politici. A moja majka, čuvši tu reč ponovljenu toliko puta, poverova da bi to mogla biti istina.

Čim je, međutim, vest stigla do mog oca, on odsečno uđe u kuhinju da saopšti svojoj majci kako je ovog puta njena kašičica pogrešila. „A otkud ti to znaš?“, upita ga Dezdemona, na šta on odgovori onako kao što bi većina Amerikanaca njegove generacije:

„To ti je nauka, mama.“

Čim su odlučili da treba da imaju još jedno dete – posao s restoranom im je dobro išao, a Jedanaesto Poglavlje je već odavno izašao iz pelena – Milton i Tesi hteli su ćerku. Jedanaesto Poglavlje napunio je pet godina. Nedavno je u dvorištu našao crknutu pticu i uneo je u kuću da je pokaže majci. Voleo je da ubija, da udara, razbija stvari i rve se sa ocem. U tako muškobanjastoj porodici, Tesi se kao žena osećala usamljeno i videla sebe za deset godina zarobljenu u svetu ratkapni i bruhovala. Moja majka zamišljala je kći kao saborca: srodnu dušu zaljubljenicu u pse ljubimce, društvo za odlaske na klizalište. U proleće 1959, kada su se već uveliko vodile rasprave o mom začecu, majka nije mogla predvideti da će hiljade žena uskoro početi da spaljuje brushaltere. Njeni su bili postavljeni, kruti, nezapaljivi. Koliko god volela svog sina, Tesi je znala da ponešto može da deli samo sa ćerkom.

Dok bi se jutrom vozio na posao, moj otac imao je viziju neodoljivo ljupke tamnooke devojčice. Sedela je na sedištu pored njega – uglavnom dok bi stajao na semaforu – upućujući mu pitanja koja je strpljivo slušao i na koja je sveznalački odgovarao. „Šta je ono tamo, tata?“ „To? To je znak kadilaka.“ „Šta je to znak kadilaka?“ „Pa, nekada davno, jedan istraživač iz Francuske po imenu Kadilak otkrio je Detroit. A taj znak je bio njegov porodični grb, iz Francuske.“ „Šta je to Francuska?“ „To je jedna država u Evropi.“ „Šta je Evropa?“ „To je kontinent, jedno veliko parče zemlje, mnogo veće

od države. Ali kadilaci više ne dolaze iz Evrope, *kukla*.⁵ Oni sada dolaze odavde, iz dobre stare Amerike.“ Tada bi se upalilo zeleno svetlo i on je nastavljao da vozi. Ali moj prototip je i dalje bio tu. Bila je tu na sledećem i svakom narednom semaforu. Njeno društvo toliko mu je prijalo da je moj otac, kao čovek od akcije, odlučio da svoju viziju sprovede u delo.

Tako se već izvesno vreme u dnevnoj sobi u kojoj su muškarci raspravljali o politici takođe pričalo i o brzini kretanja spermatozoida. Piter Tatakis, „Čika Pit“, kako smo ga zvali, bio je uvaženi član ovog naučnog društva koje se sastajalo svake nedelje na našim crnim dvosedima. Kao večiti neženja nije imao porodicu u Americi, pa se tako zbližio s našom. Svake nedelje dolazio je u svom bjuiku boje crnog vina, visok i ispijen, tužnog izgleda, sa gustom talasastom kosom. Njega deca nisu zanimala. Kao obožavatelj kompleta velikih knjiga – koji je dva puta pročitao – Čika Pit je pričao o ozbiljnim stvarima i italijanskoj operi. Njegova omiljena istorijska tema bio je Edvard Gibon, a u književnosti Madam de Stal. Voleo je da citira mišljenje te duhovite dame o nemačkom jeziku, prema kojem nemački nije pogodan za konverzaciju jer u njemu morate čekati kraj rečenice da biste čuli glagol, tako da ne možete da upadate sagovorniku u reč. Čika Pit je želeo da postane doktor, ali jedna „katastrofa“ osujetila je taj san. Završio je dvogodišnju školu za kiropraktičare u Sjedinjenim Državama, i sada je u Birminghamu imao malu ordinaciju s kosturom kojeg je još uvek otplaćivao u ratama. U to doba, kiropraktičari su imali pomalo neobičnu reputaciju. Ljudi nisu dolazili kod čika Pita da oslobode svoj kundalini. Nameštao je vratove, ispravljao kičme i pravio oslonce i držače od penaste gume. Pa ipak, od svih ljudi koji su se pojavljivali u našoj kući nedeljom poslepodne najviše je ličio na doktora. Još dok je bio mladić u jednoj operaciji izvađeno mu je pola utrobe, tako da je sada posle ručka uvek pio pepsi-kolu, radi boljeg varenja. To piće je, kako nam je on rekao, dobilo ime po enzimu pepsinu koji pomaže varenje, pa mu je zbog toga odgovaralo.

Zato je moj otac verovao u sve što je čika Pit znao o tajnama začeca. Izuvši cipele i naslonivši glavu na jastuče, dok su iz stereouređaja mojih roditelja dopirali zvuci *Madam Baterflaj*, čika Pit je

⁵ Gr. – lutka. (Prim. prev.)

objašnjavao kako je uz pomoć mikroskopa ustanovljeno da spermatozoidi koji prenose muške hromozome plivaju brže od onih koji nose ženske. Ova tvrdnja je odmah izazvala oduševljenje vlasnika restorana i krznara koji su se skupljali u našoj dnevnoj sobi. Moj otac je, međutim, zauzeo stav svoje omiljene skulpture *Mislilac*, čija je minijatura stajala na stočiću pored telefona. Iako je ova tema načeta u atmosferi otvorenog foruma našeg nedeljnog ručka, bilo je jasno da je, uprkos bezličnom tonu razgovora, zapravo reč o spermima moga oca. Čika Pit je jasno rekao: da bi mogao da začne devojčicu, par treba da „ima seksualni odnos dvadeset i četiri sata pre ovulacije“. Na taj način brži muški spermatozoidi bi požurili napred i uginuli. Ženski spermatozoidi, sporiji ali izdržljiviji, stigli bi upravo u trenutku kada se pojavi jajna ćelija.

Ocu nije bilo nimalo lako da ubedi majku da pristane na ovaj plan. Kada se u svojoj dvadeset i drugoj godini udala za Milтона Stefanidesa, Tesi Zizmo bila je devica. Njihova veridba, koja je trajala za vreme Drugog svetskog rata, bila je potpuno čedna. Moja majka ponosila se načinom na koji je uspela da istovremeno raspali i umiri žudnju moga oca, držeći ga na odstojanju za vreme globalne kataklizme. To, međutim, nije bilo nimalo teško, budući da je ona bila u Detroitu, a Milton u Anapolisu, u američkoj mornaričkoj akademiji. Više od godinu dana Tesi je u Grčkoj pravoslavnoj crkvi palila sveće za svog verenika, dok je Milton zaneseno posmatrao njenu fotografiju okačenu iznad kreveta. Voleo je da slika Tesi u stilu filmskih časopisa, iz profila, kako stoji s jednom nogom u cipeli s visokom štiklom na stepenici, pokazujući crne čarape. Na tim starim fotografijama moja majka izgleda iznenađujuće privlačno, kao da najviše na svetu voli da je njen muškarac u uniformi namešta na stepeništa i naslanja na ulične svetiljke u njihovom skromnom susedstvu.

Pala je kad i Japan. Tada su, počevši od prve bračne noći (sudeći po onome što mi je brat govorio dok sam ja pokušavala da rukama zapušim uši), moji roditelji vodili ljubav redovno i s velikim zadovoljstvom. Kada je, međutim, bila reč o deci, moja majka imala je svoje mišljenje. Ona je verovala da embrion može da oseti da li je stvoren s ljubavlju. Zbog toga joj se predlog mog oca nije dopao.

„Šta ti misliš, Milti, šta je to, Olimpijada?“